DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-670-9-21

ПРАВОВІ ШЛЯХИ УСУНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЛАТИ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ПРИ РЕЕКСПОРТІ ПРОДУКТІВ ПЕРЕРОБКИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПРОЦЕДУРИ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ (NCTS)

Іванченко Едуард Пилипович
доктор юридичних наук, науковий співробітник,
Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України
м. Київ, Україна

Розвиток процедури спільного транзиту є одним із ключових напрямів модернізації митного регулювання України, поглиблення її інтеграції до європейського митного простору та послідовної адаптації національного митного законодавства до права Європейського Союзу. Правовою основою її застосування є Конвенція про процедуру спільного транзиту (далі – Конвенція) [1], невід'ємною складовою реалізації якої є ІТ-система NCTS (*New Computerized Transit System – Нова комп'ютеризована транзитна система*). Україна приєдналася до Конвенції 31 серпня 2022 року, а для України вона набула чинності 1 жовтня 2022 року [2].

Запровадження процедури спільного транзиту спрямоване на спрощення переміщення товарів між державами-учасницями, скорочення адміністративних і фінансових витрат суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та підвищення ефективності здійснення митних формальностей, що відповідає національним інтересам України. Водночас національне митне законодавство містить положення, застосування яких у поєднанні з процедурою спільного транзиту може зумовлювати необхідність одночасного надання декількох видів забезпечення сплати митних платежів. Така ситуація створює додаткове фінансове навантаження на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та фактично знижує практичний ефект від запровадження спрощених механізмів, передбачених процедурою спільного транзиту.

Особливої актуальності зазначена проблема набуває у разі вивезення продуктів переробки, отриманих у результаті поміщення іноземних товарів у митний режим переробки на митній території України. Відповідно до Глави 23 Митного кодексу України (далі – МК України) [3], застосування цього митного режиму передбачає умовне повне звільнення товарів від

оподаткування митними платежами за умови дотримання встановлених законодавством вимог, зокрема щодо подальшого вивезення продуктів переробки за межі митної території України.

Проблема виникає на етапі фактичного вивезення таких продуктів переробки за межі України із використанням процедури спільного транзиту. Згідно зі статтею 305 МК України, у передбачених законом випадках переміщення товарів митною територією України у митному режимі транзиту здійснюється із забезпеченням сплати митних платежів. Водночас перелік випадків, за яких таке забезпечення не вимагається, встановлений частиною сьомою цієї статті, безпосередньо не охоплює ситуацію переміщення продуктів переробки, що вивозяться після завершення їх переробки із застосуванням процедури спільного транзиту.

У результаті формується ситуація подвійного фінансового забезпечення. Підприємство, яке здійснило переробку товарів на митній території України та планує вивезти продукти переробки із застосуванням NCTS, фактично має забезпечити виконання двох самостійних митних зобов'язань: по-перше, надати забезпечення, пов'язане із завершенням митного режиму переробки та підтвердженням належного виконання умов його застосування; по-друге, надати гарантію, передбачену для переміщення товарів у межах процедури спільного транзиту.

Такий підхід не повною мірою відповідає логіці функціонування системи митних гарантій, оскільки в обох випадках забезпечення фактично спрямоване на мінімізацію одного й того самого фіскального ризику – ризику несплати митних платежів у разі невиконання умов, за яких товари користуються звільненням від оподаткування. Показовим у цьому контексті є порівняння правового регулювання завершення митного режиму експорту та митного режиму переробки на митній території.

Для митного режиму експорту законодавство вже передбачає механізм, відповідно до якого поміщення товарів у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту прирівнюється до їх вивезення за межі митної території України. Отже, після поміщення товару в NCTS-транзит митний режим експорту може вважатися завершеним без необхідності очікування фактичного перетину товаром митного кордону.

Натомість частина перша статті 73^{8} МК України, яка визначає способи завершення митного режиму переробки на митній території, передбачає вивезення товарів та/або продуктів їх переробки за межі митної території України, але не містить аналогічного положення щодо поміщення продуктів переробки у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту. Внаслідок цього саме поміщення продуктів переробки в NCTS-транзит не забезпечує

завершення митного режиму переробки, а юридично значущим залишається фактичне вивезення таких товарів за межі митної території України, а така законодавча конструкція потребує перегляду.

Застосування процедури спільного транзиту вже передбачає використання спеціальної системи гарантування виконання митних зобов'язань. Тому вимога щодо додаткового забезпечення сплати митних платежів лише з тієї причини, що продукти переробки ще не перетнули митний кордон України, створює додаткове фінансове навантаження на підприємство та знижує практичну привабливість NCTS.

Особливо відчутними такі наслідки можуть бути для вітчизняних підприємств легкої промисловості та інших галузей, у яких потенційний розмір митних платежів є значним. За високих ставок ввізного мита та з урахуванням податку на додану вартість сума, яка потенційно підлягає забезпеченню, може становити значну частку митної вартості товарів. Відтак навіть використання гарантійних інструментів, за яких суб'єкт господарювання сплачує не всю суму забезпечення, а відповідну комісійну винагороду гаранту, породжує додаткові логістичні витрати.

Виходячи з викладеного, доцільно поширити на реекспорт продуктів переробки аналогічний правовий підхід, який уже застосовується законодавцем щодо митного режиму експорту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту.

З цією метою пропонується доповнити частину першу статті 73^8 МК України новим пунктом 5) такого змісту:

«5) поміщенням продуктів переробки товарів, ввезених у митному режимі переробки на митній території, у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту – з моменту такого поміщення митний режим переробки вважається завершеним у частині вивезення (реекспорту), без вимоги окремого надання забезпечення сплати митних платежів відповідно до статті 305 цього Кодексу».

Запровадження такого механізму дозволить усунути ситуацію, за якої один і той самий фіскальний ризик забезпечується двома самостійними гарантійними інструментами. При цьому інтереси держави не залишаються без належного захисту, оскільки переміщення продуктів переробки у межах процедури спільного транзиту здійснюється із застосуванням передбаченої Конвенцією системи гарантування та відповідних митних контролів.

Запропоноване правове рішення матиме декілька позитивних наслідків.

По-перше, буде усунуто подвійне забезпечення сплати митних платежів при реекспорті продуктів переробки із застосуванням NCTS.

По-друге, зменшиться фінансове та адміністративне навантаження на суб'єктів господарювання, які використовують митний режим переробки на митній території та процедуру спільного транзиту.

По-третє, буде підвищено економічну доцільність використання NCTS українськими підприємствами-переробниками, що особливо важливо для галузей із високою митною складовою у вартості товарів.

По-четверте, запропонована зміна забезпечить більшу системність митного законодавства шляхом поширення на митний режим переробки правового підходу, який уже застосовується при завершенні митного режиму експорту.

По-п'яте, це сприятиме реалізації загальної мети процедури спільного транзиту – спрощенню транскордонного переміщення товарів, скороченню митних формальностей та фінансових витрат бізнесу, а також подальшій інтеграції України до європейського митного простору.

Отже, поміщення продуктів переробки у процедуру спільного транзиту (NCTS) доцільно визнати юридично значущою дією, що засвідчує початок їх вивезення за межі митної території України. Нормативне закріплення такого підходу сприятиме узгодженню митного режиму переробки з процедурою спільного транзиту, усуненню необґрунтованого дублювання забезпечення сплати митних платежів, зменшенню фінансового навантаження на бізнес та підвищенню ефективності NCTS. Такий підхід відповідатиме завданням гармонізації митного законодавства з правом Європейського Союзу, створенню сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності, підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств і забезпеченню балансу між фіскальними інтересами держави та економічними інтересами бізнесу, що сприятиме реалізації економічних інтересів України як складової її національних інтересів.

Література:

1. Конвенція про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text.

2. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text.

3. Конвенція про процедуру спільного транзиту (Convention on Common Transit Procedure – CCTP) і Україна. Державна митна служба України. URL: https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts.